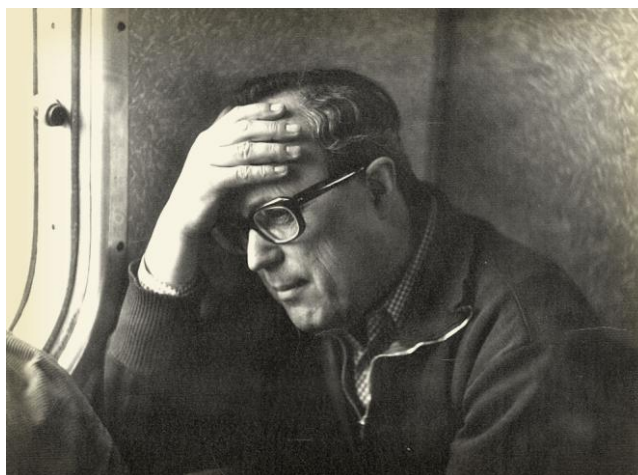

BÁRDOS KORNÉL (1921-1993) EMLÉKÉRE

Bárdos Kornél
(zti.hu)

Az Édesapámmal egykorú, idén 100 éve született Bárdos Kornél egyik legkedvesebb tanárom volt. Mondhatom: másodikos gimnazistaként miatta választottam a zenetörténész pályát. A József Attila Gimnázium Dísztermében éppen tudományos bevezetést tartott egy ifjúsági koncert előtt. Akkor láttam Bárdos Tanár Urat először műsorvezetőként, és olyan élvezetesen mesélt a korról, a szerzőről és az egyes művekről, hogy egyszer csak megfogalmazódott bennem: „Én is ezt szeretném felnőtt koromban csinálni!”

Német származású magyar zenetudósnak vallotta magát, aki elhárította egy alkalommal, hogy őt az 1970-es évek végén német lexikon Magyarországon alkotó német kollégának minősítse. Egész élete a magyar zenetudomány szolgálatáról szól, mondta: bátorság kellett hozzá, amikor a fokozódó német befolyás idején szülei 1932-ben Pécs környéki német családnevüket „Bárdos”-ra magyarosították. Ő magyar, mondta önérzetesen.

1940-45 között Zircen végezte a Teológiai Főiskolát: cisztercita szerzetes volt a rend 1950-es feloszlatásáig. Hatalmas tudását a II. világháború utáni években még bölcsészettudományi, zeneakadémiai tanulmányokkal egészítette ki.

¹ Szőnyiné Szerző Katalin zenetörténész, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja.

Amikor a Zenetudományi Intézetben 4 évnyi korábbi tanítványi kapcsolat után 1980 táján maga mellé vett, Sopron szülöttjeként épp 18. századi soproni levéltári forrásokat olvastunk. A katolikus liturgiában való járatlanságom magyarázataként mondtam neki, hogy Kornél bácsi, én református vagyok. „Nem baj”, mondta bátorítóan, „majd megtanulod, amit nem tudsz”. Felszólított, amikor diplomás kollégája lettem, hogy ő továbbra is tegezni szeretne, de ez most már csak *kölcsönös* lehet. „Szervusz, Kornél bácsi!” – tanította a helyes viselkedésformát.

A xeroxozott soproni gót betűs 18. századi levéltári anyagok olvasását először a gót betűs kézzel írt ABC megtanításával kezdte. Jó utóiskola volt ez az 1977-ben megszerzett korábbi német állami nyelvvizsgám után. Elmondta saját nehézségeit, mi mindent kell tudni a dialektusban írt nyugat-dunántúli német nyelvjárások titkairól. Zöngés és zöngétlen mássalhangzók – b/p, d/t, g/k - gyakori nyelvjárásbeli felcseréléséről. A „lábacskák” mindig kötelező megszámlálásáról. A 4 „n” betűt tartalmazó „*nennen*” volt a kulcsszó, itt mutatta meg, hogy ha nem jön ki a 8 db „lábacska” a 4 „n”-hez, akkor ott bizony más szó állhat, és így tovább. Ha valami végképp olvashatatlan, félre kell tenni néhány hétre, javasolta. Azután meg kell mutatni egy szakértőnek, mondjuk Házi Jenő bácsinak, a gót betűs levéltári források soproni kutatójának. S ha még ő sem tudna a szöveg olvasásával boldogulni, mégis csak megtörténhet a csoda, és rájössz, mi is passzol oda, bíztatott. Ehhez persze nagyon jól kellett tudni németül.

Megtanította a soproni toronymesterek és legényeik céhének szokásrendjét. Rajtam tesztelte, hogy megáll-e az elmélete, mi szerint a kutatott város jogi státusza, szabad királyi vagy mezővárosi jellege formálta a zenei céhek kialakulását. Volt, amikor megkért, olvassam el egy épp megírt szövegét, és megható köszönettel fogadta javításaimat, amikor az esetleges német mondatszerkezetet magyar fordulatokkal váltottam ki.

Boldog volt, amikor Kosáry Domokos bevette őt a 18. századi akadémiai munkacsoportjába. Kerényi Ferenc színháztörténész lelkes beszámolójából tudom például, hogy Kornél bácsi egyik forrása nyomán tudták meg az építészettörténészek, hogy a *mindenkori körmenet* útvonala végre hihetően adott magyarázatot azokra a különös jelenségekre, amelyeket korábban a városok tervezésénél nem értettek: ott építettek váratlan kiszögelléseket, erkélyeket a házbelieknek, ahol a módos, rangos háztulajdonos a körmenet látványosságait szerette volna élvezni, és az utcára tekintő „páholyt” meg is tudta fizetni.

A várostörténeti monográfiák feltárásában Pécs és Győr után, mint említettem, éppen Sopronnál tartott. Sokszor kapott segítséget az egyházi levéltárak munkatársaitól, akik a hivatalos nyitvatartási időn kívül egyházi szállására is kölcsön adták a soron következő levéltári kötegeket. Kivételes bizalmat kapott: csak „neki” volt szabad *éjszaka is* a szállásán dolgozni. „Mit gondolsz, azt a rengeteg forrást fel lehetett volna kizárólag a levéltári nyitva tartás alatt dolgozni?” – kérdezte.

Édesanyám Sopron város történetéről szóló szakdolgozatát nagy örömmel kölcsönkérte és Sopron könyvében idézte is: „*A nemesség beköltözése a városokba a XVI.-XVII. században különös figyelemmel Sopron szabad királyi város történetében a nemesség helyzetére*”, 1963. Mikor Édesanyám hagyatékát 2019-es elhunytja után átnéztem, meghatottan vettem észre Kornél bácsi karácsonyi üdvözlőlapját épp a soproni fejezetben.

Dr. Bárdos Kornél zenetanár Mozart zenéjét elemzi a VI. osztályos tanulókkal a Fővárosi Zeneiskolai Szervezet VI. sz. körzeti iskolájában.
(MTI Fotó: Bereth Ferenc Budapest, 1962. március 29.)

Gimnazistaként a Fővárosi 6-os számú körzeti zeneiskolában 1963-tól voltam a zenetörténet tanítványa. Legalább 4 évig jártam hozzá, többnyire csütörtökönként. Lyukasóráimban rövid ideig a kicsikhez is bejártam a szolfézs óráira. Tanúsíthatom, hogy ezeken az órákon valósággal sziporkázott a kedves ötleteivel. Mindig mesélt a gyerekeknek: madárkák voltak a hangjegyek, akik ide-oda röpdöstek a villanydrótokon, azaz az 5 vonalas szisztémán. Verbényi Éva barátnőm úgy emlékszik, hogy *Penta Tóni* egy vásott kölyök volt, aki csúzlijával lelőtte a Fa és Ti madárkát a villanydrótról. „*Géza Diót Árul, Ezért Hatost Fizetnek Ciszternánál*”, ez volt a keresztes hangnemek mondókája. A bés hangnemek mondókája pedig ez: „*Feri Böven Eszik Asztal Deszkán Gesztenyét*

Cézárral”. Aki egyszer ezeket memoriterként bevéste, sose jött zavarba, ha a hangnemek között el kellett igazodnia.

Középiskolás kórusában sajnos nem énekeltem, de baráti körömből többen igen. Egyszer izgatottan mesélték, hogy Kornél bácsi annyira *keresi velük a közös nyelvet*, hogy valamelyik próbán helytelenített valamit, és azt találta mondani: „Gyerekek, ez nagyon *ciki* lenne. Ne csináljuk!” S ők ezen a Kornél bácsi szájából kiszaladó komikus fordulaton annyira meghatódtak, hogy azonnal letettek a „*ciki*” terveikről.

Valamelyik tanévben zenetörténet óráin hónapokig az ő zongorakíséretével vettük végig a Varázsfuvolát. Akkoriban vásároltam meg a zongorakivonatot, és még ma is őrzöm a ceruzával beírt szolmizációs szótagokat. Ha eltértünk a tananyagtól és szakfelügyelő közeledett, mindig volt valaki, aki ezt időben jelezte, és mi azonnal elővettük a padba rejtett hivatalos tananyagot. Amúgy egyébként igen lojális volt az adott regulákhoz, melyek között élt. - A zeneszerzők életrajzánál – Bachnál is, Mozartnál is – külön kitért a nagymestereket ért szolgálati fegyelmik kérdéseire. Tárgyilagosan elmondta, hogy ha mesterünk önkényesen meghosszabbította a szabadságát, nem jött haza időre, bizony nem várhatott a főnökeitől dicséretet.

A Bánk bán részleteit szintén tanította lemezről, amit utólag nagyon nagyra értékelek, hiszen később sem a Szakiskolában, sem a Zeneakadémián nem szánt Erkel fő művére sok időt a tanterv. Engem külön is megkért, hogy írjak róla dolgozatot, s figyelmembe ajánlotta Losonczy Ágnes Két Bánk bán c. tanulmányát. Az egypéldányos kézzel írt füzetnyi munkát nagy bánatomra nem értékelte ki, de mégis csak történhetett valami a háttérben, mert azon túl a többi tanárom is, ő is a zenetudományi tanszak felé terelt...

Fogalmazási-retorikai tanácsként mindig azt tanította, hogy egy írást „*buzdítás*”-sal kell befejezni. Mikor már elkészült a nagy Mű, mesélte, sokszor napokat gondolkozik azon, mi is legyen a végén a méltó „*buzdítás*”.

Tőle tanultam, hogy sohase szabad semmi miatt elkeseredni. „*Ha jól megy a sorod, sose bízd el magad, mert nem tudhatod, mikor állít megint próba elé az Isten. De ha nagyon rosszul mennek a dolgaid, bízz benne, hogy már nem tart soká: közel van a szabadulás.*”

Ezek az Ő szavai, és ma már látom, hogy milyen igaza volt.